

A 45 éves **Gyarmati Zsolt** több mint tíz éve dolgozik intézményvezetőként a megyeszékhelyen. A Csíki Székely Múzeum igazgatójának eredeti szakmája történész, Székelyudvarhely után évekig élt Kolozsváron, illetve Budapesten, e két kitérő után került "a hegyen túl", tehát Csíkszeredába.

Édesapja, a 2013 őszén elhunyt **Gyarmati Sándor** nagy tudású udvarhelyi lokálpatrióta volt, hatalmas helytörténeti tudásanyaggal felvértezve – így van ezzel Zsolt is.

Nem mellékesen megmutatta a 2012-ben létrehozott állandó vártörténeti kiállítást. Apropos vártörténet: kitalálják, hogy a 17. században a csíkszeredai váron kívül hány utca létezett az akkori településen? A megfejtéseket az interjú alatt, kommentben várjuk.

Mit gondolsz történészként, illetve udvarhelyi származású, de csíki intézményvezetőként a Csík-Udvarhely rivalizálásról?

Akkor látszik egy város lüktetése, szelleme, a közösség karakterisztikája, ha az ember azt eltávolodva, kívülről nézi. Én távolról tudom nézni a szülővárosomat és az egész

Csík-Udvarhely rivalizálást. De **tulajdonképpen nincs is rivalizálás**, ez már csak a humor és vicc kategóriájába tartozik. Az egymástól ötven kilométerre való létezésben nem látok olyan nagy különbséget.

Az emberek szintjén nincs nagy különbség, teljesen egészséges életszerű rokoni, baráti, szakmai, üzleti kapcsolatok működnek napi szinten. Mindkét város egyformán kicsi, az ebből adódó előnyökkel és hátrányokkal. Amúgy, ahogy érzékelem, **már Marosvásárhelyről is eléggé provinciálisnak látnak bennünket**

.

A mentalitásban sem? Azt tartják egyesek, hogy az udvarhelyi ember tanultabb, "értelmiségibb", a csíki pedig darabosabb, akaratosabb.

De ez sem biztos. Ha azt mondom, hogy Csíkszereda modernebb város, mint Udvarhely, a szülővárosomban mindenkinek földbe gyökerezik a lába. Holott **sok szempontból maibb, számos úttörő, cool kezdeményezéssel**

. Európai szintű extrémkerékpár-versenyt szerveznek, több tíz fiatal építész álmodik folyamatosan merészet, rengeteg a kreatív elme, harmincegynéhány éves divatdiktátorok tevékenykednek és még sorolhatnám az apró példákat.

Mindig is udvarhelyi maradok, de látom, hogy mennyi modern megnyilvánulás van Csíkban, valahogy **szellősebb, nyitottabb a város sok értelemben** – ez lehetett korábban a vasút miatt, több az idegen, a máshonnan érkezett "elem", és ezt jól kell érteni, esetleg azért, mert megyeszékhely. Vannak ilyen tendenciák, de azért nem esnék túlzásokba.

Vitathatatlan, hogy a kultúra bizonyos részei jobban működnek. Szerintem **a jó dolgokat Csíkban inkább a közsféra csinálja, Udvarhely**

nyugdíjasokkal kávéztak napos teraszokon, Csíkban mindezt otthon a konyhában, pongyolában művelik. Csíkban nagyon sok dolognak nincs hagyománya, de teremtenek maguknak és ebben jók.

Csíkban az önkormányzat oldott meg olyan dolgokat, mint például a sportcsarnok- vagy uszodaépítés, amit Udvarhelyen a magánszektor oldott meg. Nem beszélve a csíki vár, illetve a Márton Áron Gimnázium felújításáról, ami nagyrészt szintén az önkormányzat érdeme.

Ez teljesen helytálló, hozzátenném még azt, hogy a kultúra és a szórakoztatás nagy részét is az önkormányzat viszi. Például ott van a nagysikerű városnapi Pityókafesztivál, amiről Udvarhelyen szerintem nem is hallottak, több ezer embert mozgat meg. A szépreményű és jobb sorsra érdemes Míves Emberek Sokadalma pedig egy nagyszerű civil kezdeményezés Udvarhelyen, Csíkban ilyen kevesebb van, pl. Falu a városban. Vegyes a kép.

Ami a történelmet illeti, azzal, hogy Hargita megye 1968 évi létrehozásakor Udvarhely és térsége nem lett külön megye, ezzel azt is „megúsza”, hogy jelentős román ajkú lakosság költözzön a városba. Csíkban ez már másképp van, az ortodox papok látványa vagy az utcán a román nyelv használata teljesen megszokott.

Ezek sztereotípiák. Én úgy látom, hogy Csíkban az embereket nem zavarja a románság jelenléte. Extremitások mindenhol vannak, itt is, ezek elkerülhetetlen dolgok. Ha arányaiban nézzük a népszámlálási adatokat, legutóbb Udvarhelyen jobban nőtt a románok száma, mint Csíkban. Nyilván itt többen vannak, de ez egy régi folyamat eredménye.

Egy udvarhelyi ember ezen megütközik, a csíkiak ezen a téren nyitottabbak. **Udvarhely ilyen szempontból egy belterjes, sznob város képét mutatja.</**

A csíkiakat meg nem nagyon érdekli, hogy mi van Udvarhelyen.

De fordítva ez nem igaz!

Az udvarhelyi enyhe túlzással az identitását Csíkhhoz méri, olyanformán, hogy „mi faszább hely vagyunk”. Melegebb, barátságosabb a medence, „vegytisztább” közösség, a városközpont megmaradt, nincs lebontva – de nagyjából ezzel ki is fulladunk. **Az udvarhelyi régi kispolgári társadalomnak az egyik autódefiníciós paramétere a Csíkhhoz való viszonyulás**

A csíkinak pedig nem, nem nagyon érdekli. Többnyire jó dolgok jutnak eszébe Udvarhelyről: oda megy nőgyógyászhoz, Kusmó-buliba, Frieske Pan-ba, kézilabda meccsre, ide-oda, nincs benne ez az önbecsülési frusztráció, nem érdekli nagyon, lazább.

Az udvarhelyiekben pedig benne van, hogy „Csíkban rosszabb, mint nálunk”: köd, hideg, tájszólás, kicsit parasztosabbak az emberek. Én ezt látom kívülről és nagyon vicces a történet így. Kivételek mindig vannak. Az udvarhelyiek kényszerből jönnek át: sofőrvizsga, útlevel, büntetés, intézkedés, újabban az állampolgárság, ilyenek. Apám is mondta annak idején, hogy „fiam, a Tolvajoson a buletint kérték-e tőled?”

Az azért fáj, amikor látom, hogy Udvarhelyen mik történnek, például az, hogy a református temető bejáratánál már nincs meg az a homlokzat, amin a lámpatartó vas volt. Nincs meg csomó olyan régi hely, ami meglehetne. De maffiások, azok vannak.

Summa summarum, **az a tét, hogy létre tudnak-e jönni vonzó, életerős mikroközösségek**, illetve, hogy a városvezetés az ő eszközeivel meg tudja-e tartani a közösséget, tud-e hatékony lenni, fel tud-e ajánlani olyan

Csíkba jönni, mert milyen jó lesz hazamenni

. Vagy ott van az „itt es jobb, mint Csíkban” sírkő a parkban, ezek sokszor szájalmas pótcselekvések, amik nem tükrözik a közösség véleményét. De milyen jó lefénképezkedni mellette, s elküldeni Facebook-on a havernak, mert akkor mindenki kacag!

Csíkszereda sokkal kisebb település volt a hatvanas évekig, mint Udvarhely, utána került el, legalábbis lélekszámban.

Amikor tíz év nagyvárosi lét után Csíkba költöztem, azt hittem, hogy az udvarhelyieknél nagyobb lokálpatrióták nincsenek, de kiderült, hogy az itteniek is nagyon azok. 1968 előtti korszakban Udvarhelyen nagyságrendekkel többen éltek, az 1910-es népszámláláskor például háromszor akkora volt, mint Csíkszereda. Viszont az a maroknyi igazi szeredai nagyon büszke arra a régi Csíkra.

Csíkszeredának a várostörténetéből is lesz egy kiállításunk, nyolc teremben, amikor ezt édesapám megtudta, azt mondta, hogy „fiam, **elég lesz nektek két terem is**, mert elfér annyiban, s még helyetek is marad büfének”.

A régi csíkiak nagy részét büszkeséggel tölti el, hogy 1968-ban az akkori itteni pártelit egy része bement Bukarestbe egy januári, vagy februári napon és meggyőzték Ceaușescut, hogy Csíkban legyen a megyeszékhely. Ketten még élnek közülük. **Az „Udvarhelyre nem megyünk, aszalt szilvát nem eszünk!”** élő hagyomány, azt tényleg kiabálták az emberek a színház előtti téren akkor. Itt csak úgy hívják az emberek Udvarhelyt, hogy „a hegyen túl”. Azt mondják, hogy a hegyen túliak mások. De nem rosszabbak...